

ROMÂNII ȘI RĂZBOIUL RUSO-TURC ÎN MEMORIALISTICA ȘI PUBLICISTICA ROMÂNEASCĂ ROMANI ȘI RĂZBOIUL RUSO-TURC ÎN MEMORIALISTICA ȘI PUBLICISTICA ROMÂNEASCĂ

PROF. ISTRATE ELENA
Scoala Gimnaziala Traian, jud. Bacau

Memorialistica războiului românesc, al neatârării este foarte amplă. Și-au așternut în scris și, de cele mai multe ori, și-au publicat impresiile despre război numeroși participanți la eveniment, de la voluntarul bucovinean și sergentul unei baterii de artilerie până șeful statului major al Corpului român de operații, la comandamentul acestuia sau chiar la comandantul suprem al oștirii române. Mulți dintre memorialiști și-au notat cotidian în cursul evenimentelor, diverse fapte, întâmplări, stări de spirit alcătuind autentice jurnale de front.

Memoriile acestor oameni, cei mai mulți ostași de diferite grade, dar și oameni a căror profesie nu era aceea a armelor, au în primul rând valoarea unui document care privește întreaga societate românească aflată într-unul din momentele cruciale ale existenței sale.

Aproape toți spun de la bun început că nu vor face o lucrare de istorie militară propriu-zisă, ci vor rememora ceea ce „au văzut”, ceea ce a căzut sub incidența privirii lor, faptele trăite de ei și de cei din jurul lor, bătăliile la care ei au participat. De aici dubla lor valoare: una de document în accepțiunea strictă a cuvântului care a slujit și va sluji istoriei propriu-zise a războiului, cealaltă, pe care o aprecia I.L. Caragiale de document uman (adică de document prin care retrăim stările sufletești ale luptătorilor, modul în care au privit atunci moartea și viața, nu numai ei, ci și cei din jurul lor).

Declanșarea războiului de independență aflase societatea românească într-un proces marcat de dezvoltarea mijloacelor moderne de răspândire a culturii. Presa începea să devină o prezență în viața socială și politică românească, prin numărul și răspândirea ziarelor, școlile erau și ele mai multe, teatrele ca și companiile teatrale aveau o influență mare.

Aceste împrejurări ne permit să înțelegem de ce poezia înflăcărată, plină de patos, străbătută de o emoție proaspătă, a cucerit fulgerător și s-a propagat în toate clasele sociale, devenind încă din timpul războiului un bun folcloric, iar eroii acestor poezii, precum Peneș Curcanul, Sergentul, prototipuri, efigii ale războiului de independență pe care generații succesive le-au preluat păstrându-le intacte, proșpețimea avântului romantic, patosul patriotic.

Concomitent cu derularea operațiunilor militare în funcție, de câmpul de acțiune și de spațiul vizual ale fiecărui martor – memorialistica războiului din 1877 zugrăvește aspecte diverse ale câmpului de luptă. Unul dintre cele mai importante dintre acestea îl constituie ascuțimea încleștării, încrâncenarea luptelor sau realitatea dură a câmpului de bătaie. Ea ne este restituită de memorialiști în cele mai variate chipuri: de la scenele pline de dramatism ale luptei propriu-zise până la înfățișarea „neo-realistă” a ambianței spitalelor, descrierea vieții de campanie.

Deasupra acestei realități de o duritate extremă a câmpului de bătaie se degajă însă, din demersul memorialiștilor, starea de spirit a luptătorilor, dominată de bărbăție, de credință în dreptatea cauzei pentru care luptă, în victoria finală.

O altă direcție în literatura memorialistică a campaniei militare românești din 1877-1878 o constituie zugrăvirea vitejiei și eroismului oștirii noastre, a combatanților individuali, a dorobanților sau călărașului, a infanteristului de linie, vânătorului sau roșiorului.

Vitejia și eroismul permanente în toate acțiunile armatei române în războiul independenței se reflectă fie în relatarea isprăvilor de arme individuale, fie în descrierea acțiunii de masă, cum este cazul atacurilor coloanelor de asalt românești.

Un studiu psihologic ar releva trăsături din cele mai interesante ale ființei umane aflată într-o asemenea încheștare: gândul la confortul de acasă sau din locurile cunoscute altădată (în cazul unor oameni aparținând claselor avute, precum Iancu Ghica sau Jean Lahovary), gând repede jugulat de priveliștea condițiilor de viață vitrege pe care trebuiau să le înfrunte ostașii, entuziasmul tinereții, angajarea în război a generației care atunci pășea în viață cu o dăruire de sine ce nu vroia să țină seama de nici un considerent (Gheorghe Sabin), moralul ridicat al omului de la țară, al ostașului de rând care a îndurat privațiunile campaniei (ger, condiții de transport îngreunate de ploii, lipsă uneori de haine îndestulătoare) cu bravură și stoicism, hotărârea de a merge până la capăt cu orice preț. Memorialiștii anului 1877 au scris acea istorie vie pe care au trăit-o și au făurit-o.

Încă de la începutul anului 1875, starea de tensiune din provinciile europene ale Imperiului otoman determinase izbucnirea luptei popoarelor subjugate și implicit, redeschiderea problemei orientale „În Muntenegru și în Herțegovina, se nota în memorii contemporane, populația a luat o atitudine așa de amenințătoare, încât complicațiuni serioase sunt inevitabile.”⁷ Atât în Bosnia, Herțegovina și Bulgaria supuse autorității otomane, cât și Muntenegru și Serbia state autonome, mișcarea de eliberare s-a accentuat. La 27 iunie/ 9 iulie 1875, răscoala a izbucnit la Nevesinje, nu departe de Mostar, în Herțegovina.

Austro-Ungaria sprijinea pe răsculați, nu numai cu arme, dar și cu voluntari, care au început să sosească și din Serbia, unde cete de luptători erau organizate, la începutul lunii august, Bosnia s-a răsculat și ea. Bucurându-se de ajutorul Serbiei și al Muntenegrului, ca și de ajutoarele în arme și voluntari din multe părți, luptând cu dârzenie pe un teren pe care-l cunoșteau și știau să-l folosească, insurgenții n-au putut fi înfrânți de otomani, contrânși să se retragă în localitățile fortificate. Când armata otomană „învingea într-un punct, remarcă Nicolae Iorga, insurgenții reapăreau într-altul; era o întregă populație nemulțumită în părțile acestea și oricâte biruințe ar fi putut câștiga armata turcească, ele nu aveau impotantă.”

Oștirea otomană n-a putut înăbuși lupta de rezistență a răsculaților în cursul celei de a doua jumătăți a anului 1875. În primăvara anului 1876, după câteva luni de relativă acalmie, lupta de eliberare s-a intensificat din nou.

În Serbia, armatele turcești, mult superioare ca număr, continuau să înainteze; numai prin amenințarea cu războiul, Rusia a silit Poarta să încheie cu Serbia la 21 octombrie-2 noiembrie un armistițiu.

După încheierea armistițiului turco-sârb, Gorceakov spera să înlătore războiul printr-o conferință a puterilor garante, convocată la sugestia sa de către Anglia la Constantinopol, care să impună Porții autonomia Bosniei, Herțegovinei și a Bulgariei.

Nae Ionescu și partizanii neutralității au crezut că vor putea utiliza conferința de la Constantinopol pentru a obține de la puterile garante independența României prin formula neutralității absolute și a garanției speciale pe care puterile s-ar fi angajat s-o dea în cazul unui război între Turcia și una dintre marile puteri vecine.

Conferința n-a acceptat însă să ia în discuție revindicările României; pentru a nu se supune hotărârilor conferinței, sprijinit în secret de primul ministru al Angliei, lordul Beaconsfield, sultanul a promulgat la 11/23 decembrie 1876 o constituție liberală care-i acorda între altele, dreptul de a da investitura șefilor provinciilor privilegiate. Guvernul român considera nule dispozițiile constituției otomane privind România și protesta formal contra încălcării drepturilor garantate de tratatele statului român.

În urma eșecului conferinței, la stăruința Rusiei, re-prezentanții puterilor semnatare ale tratatului de la Paris în afară de cel al Turciei, au semnat la 19/31 martie 1877 un protocol care conținea aceleași recomandări pentru Poartă, pe care i le făcuse și la conferința din

Constantinopol. Guvernul turc a respins însă cererile formulate în protocol, calea războiului era deschisă, Rusia apărea în ochii opiniei publice ca mandatară a Europei. Ca urmare a atitudinii Germaniei, care a arătat Rusiei că nu se va despărți de Austro-Ungaria, la 6/18 martie 1877, ambasadorul rus la Viena, Novikon și Ministrul de externe, Andrassy, au semnat convenția secretă de la Budapesta 3/15 ianuarie 1877, prin care Austro-Ungaria se angaja să rămână neutră, în schimbul anexării Bosniei și Herțegovinei, în cazul în care Rusia va declara război Turciei.

Asigurată din partea Austro-Ungariei, Rusia s-a hotărât să declare războiul, la 31 martie/12 aprilie, Stuart a cerut insistent guvernului român să semneze convenția de trecere. La 3/15 aprilie Mihail Kogălniceanu reintră în guvern ca ministru de externe și la 4/16 aprilie 1877 este semnată convenția între guvernele român (Mihail Kogălniceanu) și rus (baronul Dimitrie Stuart) în baza căreia se permitea trupelor țariste trecerea prin România pentru a purta lupte cu forțele otomane de la sud de Dunăre, în timp ce Rusia se obliga să respecte instituțiile statului și de a apăra integritatea teritorială a României.

La 12/24 aprilie Rusia declară război Turciei, iar trupele acesteia trec Prutul. Intrarea neanunțată a trupelor imperiale și proclamația marelui duce Nicolae către poporul român au îngrijorat guvernul, considerându-le acte de natură să știrbească autoritatea sa și suveranitatea țării.

BIBLIOGRAFIE

1. Al. Cernat - Memorii. Campania 1877-1878, Ed. Militară, București, 1976, p 17
2. N. Corivan - Relațiile diplomatice ale României de la 1859 la 1877, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p.33
3. Nicolae Iorga - Politica externă a regelui Carol I, București, 1923, p.112
4. Istoria României, vol IV, Ed.Academiei R.P..R, 1964, p.596
5. Memoriile regelui Carol I al României, vol VII, Ed. Stabilimentul ziarului Universul, București, 1877, p. 92
6. Nicolae Ciachir - România în sud-estul Europei 1848-1886 București, 1990, p.122
7. Constantin Căzănișteanu și M.Ionescu- O istorie trăită a războiului de independență 1877-1878, Ed. Albatros, București, 1979, p.10
8. Valeriu Râpeanu- Societatea românească la 1877, Ed.Militară, București, 1977, p.16